

Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 7. – С. 319–325.

2. Вступ до відкритого та дистанційного навчання [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/intro>

3. Сисоева С. О., Осадча К. П. Системи дистанційного навчання: порівняльний аналіз навчальних можливостей. – [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу: <http://www.academia.edu/931578>.

4. Готская И. Б., Жучков В. М., Кораблев. А. В. Аналитическая записка «Выбор системы дистанционного обучения». – [Електронний ресурс]. – 2011. – Режим доступу: <http://ra-kurs.spb.ru/2/0/2/1/?id=13>

REFERENCES

1. Veremchuk, A. (2013). *Problemy i perspektivy dystantsiynogo navchannya u VNZ*. [Problems and prospects of distance learning in higher educational establishments]. Kyiv.

2. *Vstup do vidkrytogo dystantsiynogo navchannya* [Introduction to open and distance learning]. // Regym dostupu: <http://www.osvita.org.ua/distance/intro>

3. Sysoyeva, S. O., Osadcha, K. P. (2011). *Systemy dystantsiynogo navchannya: porivnyalniy analiz navchalnyh mozhlyvostei*. [Distance learning systems: comparative analysis of educational opportunities]. Kyiv.

4. Gotskaya, I. B., Zhuchkov, V. M., Korablov, A.V. (2011). *Analiticheskaya zapiska «Vybor sistemy dystantsionnogo obucheniya»*. [Analytical note «Choice of distance learning system». [Elektronnyi resurs]. Regym dostupu: <http://ra-kurs.spb.ru/2/0/2/1/?id=13>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

НЕЧЕПОРУК Яна Сергіївна –

кандидат педагогічних наук, викладач кафедри іноземних мов Кіровоградської льотної академії Національного авіаційного університету.

Наукові інтереси: методика викладання іноземних мов у льотних навчальних закладах, методи формування авіаційних фахівців у іншомовному середовищі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

NECHEPORUK Yana Serhiivna – Ph.D of Pedagogical Sciences, teacher of Foreign language Department of Kirovograd Flight Academy National aviation University.

Circle of scientific interests: methods of teaching foreign language in flight higher school, formation of professional aviation specialists in foreign language environment.

УДК 316.614-057.87-056.26-055.1/3

ВОЙТОВСЬКА Алла Іванівна –
викладач кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини
e-mail: alla.voytovskaya@gmail.com

ГЕНДЕРНИЙ ПІДХІД У СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ В НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВНЗ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Проблема гендерної соціалізації у вищій школі – це, по суті, проблема самовиховання, саморозвитку, самовдосконалення особистості студента вищого навчального закладу, вирішення якої можливе завдяки створенню об’єктивних та суб’єктивних умов для формування студентами необхідних якостей та відношень до оточуючого світу. На нашу думку, вищим навчальним закладам необхідно створити в процесі гендерної соціалізації культурний і професійний ідеал, до якого має прагнути кожен студент. Це образ культурного, ініціативного, прагматичного, високо-

кваліфікованого, гуманного, морального, законослухняного громадянина України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання доцільності гендерної освіти та виховання, підготовки кадрів до реалізації ідеї гендерної рівності, інтеграції гендерного підходу у навчально-виховний процес обґрунтовують такі науковці, як Т. Дороніна, Т. Голованова, С. Гришак, Л. Кобелянська, О.Кікінежді, В. Кравець, О. Любарська, О. Цокур, Л. Міщик.

Мета статті полягає не лише у формуванні правильного розуміння сутності моральних норм та установок у сфері взаємин статей студентів з інвалідністю, але й у

потребі керуватися ними в усіх сферах діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні в Україні діє мережа осередків гендерної освіти. Їхня діяльність суттєво поштовхнула розвиток гендерних досліджень в Україні, особливо у напрямку підготовки і видання літератури з гендерної проблематики, написання дисертацій, створення тематичної бібліотеки й бази даних, розробки та апробації форм і методів гендерної освіти та виховання, привертання уваги громадськості до актуальних гендерних проблем [2].

Спектр питань, якими опікуються центри гендерної освіти, засвідчує міждисциплінарність та багатоаспектність означеної тематики, зокрема, інноваційні форми гендерної просвіти, лідерство, баланс сімейної та професійної сфер, відповідальне батьківство, впровадження гендерного підходу в освіту, гендерне бюджетування, вивчення та адаптація успішного зарубіжного досвіду, протидія дискримінації, насильству й торгівлі людьми тощо.

Осередки гендерної освіти діють при вищих навчальних закладах різних напрямів (класичних, педагогічних, технічних, медичних, військових та інших).

Виходячи з вище написаного, вважаємо за доцільне при кожному ВНЗ створити Центр гендерної освіти. Основна робота якого спрямована на гендерну соціалізацію студентів з інвалідністю.

Сім'я, шлюб, діти є невід'ємними цінностями кожного суспільства. Сучасна молодь визнає цінність сім'ї, сімейного способу життя, відповідально ставиться до створення власної родини, прагне забезпечити матеріальну базу для її існування. Найбільш значущим для юнаків є досягнення в сім'ї душевного комфорту, взаємин любові та поваги, народження та виховання дітей. Але відсутність позитивних зразків для статево-рольового становлення, чоловічої та жіночої ідентифікації, гармонійної взаємодії всередині сім'ї негативно відбивається на функціонуванні молодих сімей і є чинником розпаду шлюбно-сімейних структур. А особливої уваги потребують сім'ї студентів з інвалідністю.

За статистикою Фонд народонаселення ООН: 61% шлюбів в Україні закінчуються розлученням через нерівномірний розподіл обов'язків у родині.

Саме вкорінені гендерні стереотипи є передумовою та глибинною причиною різних проявів нерівності в суспільстві, таких як гендерна нерівність, дискримінація та насильство за гендерною ознакою. У вересні

2015 року Київський міжнародний інститут соціології провів дослідження, яке показало, що майже половина (49,3 %) українок бажають справедливості у розподілі хатньої роботи [3].

Тому ми вважаємо, за необхідне проведення тренінгової програми для студентської молоді з інвалідністю «Підготовка молоді до сімейного життя». Таким чином, підготовка до сімейного життя покликана сформувати спрямованість на іншу людину, розуміння її зовнішніх виявів і внутрішніх станів, здатність помічати переживання іншої людини, психологічно підтримувати її, що сприяє розвитку таких якостей, як симпатія, емоційна гнучкість, емоційна стабільність, розуміння потреб партнера, поблажливість, адаптивність, здатність поступатися. Саме тому надзвичайно актуальним наразі постає дослідження питання формування системи сімейних цінностей у молодого покоління. Адже у непростих життєвих умовах саме сім'я протистоїть соціальній напруженості, є для особистості консолідуючим центром, створює чуттєво-емоційний комфорт для кожного, середовище для зростання й розвитку дитини.

Гендерне виховання ґрунтується на засадах гуманітарної педагогіки, яка акцентує на тому, що: немає статево-відповідних видів людської діяльності; освоєння будь-якого виду занять залежить від індивідуальних інтересів, здібностей, мотивації діяльності; чоловік і жінка відіграють однаково значущі ролі в сім'ї та вихованні дитини; хлопці і дівчата, чоловіки і жінки мають рівні можливості в оволодінні трудовими вміннями і навичками кар'єрного зростання; у вихованні дітей слід виходити з тези про рівні здібності, можливості статей та їхніх життєвих сценаріїв; недопустимо протиставляти дітей за статевою ознакою в різних сферах життєдіяльності, іграх, навчанні, планах на майбутнє; необхідно розвивати вміння дітей протистояти стереотипам і статево-типізованим очікуванням; важливо підтримувати дружнє співіснування статей у гендерно-нейтральному вихованні. Вони мають отримати рівнозначне виховання на базі однакових статевих ролей, включення в однакові види діяльності [1].

Важливим напрямком гендерної соціалізації студентів з інвалідністю є навчальна робота. В ході цієї роботи у студентської молоді закріплюються набуті знання, формуються необхідні комунікативні навички без проявів дискримінації та вільні

від гендерних стереотипів, розвивається толерантність.

У навчальній діяльності ВНЗ немає потреби хлопців та дівчат з інвалідністю робити більш схожими на студентів протилежної статі. Мета полягає у тому, щоб допомогти їм хлопцям, і дівчатам з обмеженими можливостями стати щасливими людьми, щоб повною мірою вони могли реалізувати свої здібності й особливості, щоб одержували задоволення від свого життя, були впевненими у собі й своєму майбутньому.

Завдання гендерного простору навчальної діяльності ВНЗ є неоднозначним: з одного боку, треба навчити студентів з особливими потребами жити у сучасному суспільстві, бути «як усі», а з іншого – розвивати здібності і свою індивідуальність через гендерний підхід, тобто навчити бути самим собою, враховувати у повній мірі здібності окремих індивідів, не перебільшувати соціостатеві особливості хлопців та дівчат [5]. Цей підхід дасть студентам більшу свободу вибору й самореалізації, допоможе бути досить гнучкими і вміти використовувати безпечні можливості поведінки.

Впровадження гендерної складової у навчальну роботу ВНЗ потребує системного підходу, що, перш за все, передбачає високий рівень гендерної чутливості керівного складу ВНЗ.

Ми виділяємо наступні блоки гендерно-орієнтованих знань, які ми умовно можемо співвіднести з напрямками навчальної діяльності студентів, і які певною мірою сприятимуть формуванню гендерного світогляду молоді, зміні ціннісних установок у напрямку егалітарних ідей, досягнення партнерства на засадах рівності, як інтегрального показника вихованості студентської молоді.

1. *Національна складова.* Цей блок гендерної інформації буде сприяти становленню активної громадянської позиції у напрямку усвідомлення значущості тих необхідних гендерних перетворень, що відбуваються у всьому світі, у тому числі на Україні.

2. *Інтелектуальна складова.* Блок гендерних знань основних категорій і понять гендерного аналізу, завдяки яким, студенти, через набуття критичного мислення, повинні осмислити існування гендерної системи в сучасному суспільстві, її асиметрії, конструктивістського походження «жіночого» та «чоловічого», їхньої диференціації. Оволодіння цими знаннями надасть можливість застосування гендерної

методології до аналізу будь-яких суспільних процесів.

3. *Моральна складова.* Цей блок містить знання, спрямовані на формування системи відношення до суспільства, інших людей, до самого себе. Усвідомлення гендерних особливостей індивідуумів дозволить розвинути гендерну чутливість, здатність до переживання, поваги до іншого/іншої, культури міжособистісних взаємин між статями, культури власної гендерної поведінки.

4. *Фізична складова.* У даний блок ми помістили знання, які дозволять враховувати особливості спортивних інтересів студентів різної статі, зрозуміти роль гендерних стереотипів у процесі формування фізичної культури, соціокультурне походження стереотипів.

5. *Трудова складова.* Гендерно-орієнтовані знання цього блоку спрямовані на осмислення проблем гендерної нерівності в економічній сфері, гендерних особливостей вибору майбутньої професії.

6. *Сімейна складова.* Знання цього блоку нададуть можливість проаналізувати існування традиційних патріархатних установок виховання дітей різної статі, зв'язок міжособистісних взаємин у родині і сімейними гендерними ролями, роль сім'ї у відтворенні традиційних гендерних стереотипів, їхній негативний вплив на розвиток подружніх і батьківських відносин.

7. *Правова складова.* Оволодіння знаннями даного блоку дозволять усвідомити потребу сучасного суспільства в гендерно-орієнтованому законодавстві, яке сприятиме забезпеченню гендерної рівності, наданню рівних можливостей обом статям – і жінкам, і чоловікам.

Ми вважаємо, що впровадження гендерної складової у навчальну діяльність передбачає реалізацію системи заходів, а саме: включення гендерної складової у розділи плану навчальної роботи ВНЗ; інформаційно-методичний супровід навчальних заходів, що проходять у стінах ВНЗ з метою відстеження наявності та репродукування гендерних упереджень та стереотипів; організацію та проведення систематичних навчань щодо підвищення рівня гендерної чутливості професорсько-викладацького складу ВНЗ; створення в університеті атмосфери, вільної від стереотипів. У організації навчальної діяльності студентів слід використовувати різноманітні форми виховної роботи, серед яких: тренінги, круглі столи, майстер-класи, відеоклуби, кінозали та відеоекскурсії, екскурсії, табори, школи, естафети, флеш-

моби, квести, конкурси студентських робіт, фотоконкурси тощо.

У ході їхньої реалізації доцільно застосовувати нові інформаційні технології: активність у соцмережах, участь у форумах, створення гендерно-чутливих інформаційних продуктів, таких, як відеоролики, листівки, плакати тощо.

Результат процесу формування гендерної соціалізації полягає не лише у правильному розумінні студентом сутності моральних норм та настанов у сфері взаємин статей, але й потреби керуватися ними в усіх сферах діяльності [4]. У процесі залучення студентів з особливими потребами до гендерного простору навчальної діяльності ВНЗ необхідно досягнути розвитку у студентства соціальної відповідальності у взаєминах між статями, переконання, що і в сфері інтимних відносин людина не є незалежною від суспільства; прагнення мати сім'ю, що відповідає сучасним вимогам суспільства: рівноправність батька й матері в сім'ї, свідоме і відповідальне ставлення до виховання дітей; здатності розуміння інших людей і почуття поваги до них, у першу чергу, як до людей взагалі, у другу – як до представників чоловічої чи жіночої статі, здатності враховувати й поважати їх специфічні статеві особливості в процесі спільної діяльності; здатності й прагнення оцінювати свої вчинки стосовно інших людей з урахуванням статевої належності, виробляти поняття хорошого й поганого вчинку в сфері цих відносин; усвідомлення себе представником своєї статі, що підтримує самооцінку і почуття самоповаги, впевненість і потенціал самореалізації; формування необхідних навичок спілкування й взаєморозуміння у сфері міжстатевих стосунків; формування досвіду нестатевої любові, дружніх стосунків між представниками різних статей.

Реалізація навчальної діяльності ВНЗ студентів з особливими потребами до гендерного простору, має відбуватися за таким напрямом: розширення можливостей для самореалізації студентів (наприклад, заохочення дівчат до занять спортом, а хлопчиків – до самообслуговування); організація досвіду рівноправного співробітництва хлопців і дівчат у спільній діяльності; зняття традиційних культурних заборон на емоційне самовираження хлопців, заохочення їх до вираження почуттів; створення з дівчатами досвіду самозаохочення й підвищення самооцінки (наприклад, технологія щоденника з фіксуванням успіхів); створення умов для тренування міжстатевої чутливості

(наприклад, через театралізацію, обмін ролями); залучення обох батьків (а не лише матерів) до виховання дітей.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. У цілому, гендерний підхід в освіті – це індивідуальний підхід до прояву дитиною своєї ідентичності, що дає людині більшу свободу вибору і самореалізації, допомагає бути достатньо гнучким і вміти використовувати різні можливості поведінки. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у підготовці викладацького складу в умовах гендерно-чутливого простору ВНЗ.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гендерна освіта і виховання студентської молоді в процесі соціалізації: теорія та практика: монографія / С. Я. Харченко, С. М. Гришак, Н. С. Шабасва. – Луганськ: Вид-во ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2013. – 258 с.
2. Гендерні стандарти сучасної освіти: збірка рекомендацій. Частина 1 // ПРООН. – К., 2010. – 303 с.
3. Голованова Т. П. Теорія і практика формування гендерної рівності студентської молоді: [монографія] / Т. П. Голованова. – Запоріжжя: Запорізький нац. ун-т, 2007. – 338 с.
4. Проблеми освіти. Науково-методичний збірник / Кол. авт. – К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2003. – Вип. 36. – 172 с.
5. Штылева Л. В. Педагогика и гендер: развитие гендерных подходов в образовании [Электронный ресурс] / Л.В. Штылева // Женщина в российском образовании. – 2000. – №3 (19). – Режим доступа: http://www.ivanovo.ac.ru/win1251/jornal/jor_nal3/shtil.htm.

REFERENCES

1. *Gender na osvita i vyhovannja studenc'koi molodi v procesi socializaciji: teorija ta praktyka: monografija* / Harchenko, S. Ja., Gryshak, S. M., Shabajeva, N. S. (2013). [Gender education and education of students in the process of socialization: theory and practice: monograph]. Lugans'k: Vyd-vo DZ LNU imeni Tarasa Shevchenka.
2. *Gender ni standarty suchasnoji osvity: zbirka rekomendacij*. (2010). [Gender standards of modern education: collected recommendations.]. Kyiv.
3. Golovanova, T. P. (2007). *Teorija i praktyka formuvannja gendernoji rivnosti studenc'koi molodi: [monografija]*. [Theory and practice of formation of gender equality of the student youth. [monograph]]. Zaporizhzhja: Zaporiz'kyj nac. un-t.
4. *Problemy osvity. Naukovo-metodychnyj zbirnyk / Kol. avt.* (2003). [The problems of education. Scientific-methodical collection]. Kyiv.
5. Shtyleva, L.V. (2000). *Pedagogyka y gender: razvytye gendernyh podhodov v obrazovanuu*. [Pedagogy and gender: development of gender approaches in education]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ВОЙТОВСЬКА Алла Іванівна – викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: гендерна соціалізація студентської молоді з інвалідністю в умовах ВНЗ, інклюзивний туризм.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

VOITOVSKA Alla Ivanivna – lecturer in social pedagogy and social work Uman State Pedagogical University named after Pavlo Tychyna.

Circle of scientific interests: gender socialization of students with disabilities in terms of universities, tourism inclusive.

УДК: 373.21

ГАГАРИНА Наталія Павлівна –

старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
e-mail: gagara8@ukr.net

РЕВЕНЕЦЬ Оксана Олександрівна – вихователь дошкільного навчального закладу (ясел-садка) № 25 м. Олександрія
e-mail: gagara8@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ТРВЗ НА ІНТЕГРОВАНИХ ЗАНЯТТЯХ В РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. На сучасному етапі все очевиднішим стає те, що «традиційна освіта», орієнтована на передачу знань, умінь і навичок, не задовольняє потреби молодого покоління. Саме тому, проблема інноваційних методів навчання і виховання являється найбільш актуальною у сьогоднішній час. Причинами нововведень у дошкільній ланці освіти є необхідність вести активний пошук шляхів розв'язання проблем, бажання не зупинятися на досягнутому; прагнення педагогічних колективів підвищити якість освітніх послуг, урізноманітнити їх, задовольняючи зростаючі запити батьків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із пріоритетних напрямів навчально-мовленнєвої діяльності дошкільного навчального закладу є формування у дітей зв'язного мовлення, вміння самостійно складати різного типу розповіді. Такими дослідженнями займаються А. М. Богуш, Н. В. Гавриш, О. І. Білан. Досягнення творчого рівня розвитку особистості можна вважати найвищим результатом будь-якої педагогічної технології. Працюючи у відповідності до Базового компонента

дошкільної освіти (освітня лінія «Дитина у світі культури») вихователь має сформувати художньо-продуктивну компетенцію дошкільників, виховати ціннісне ставлення до мистецтва. За державним стандартом дошкільної освіти результатами освітньої роботи є: дитина старшого дошкільного віку «називає прізвища, твори улюблених вітчизняних та зарубіжних митців, пригадує їхній зміст, порівнює твори. Виокремлює жанри народного, класичного і сучасного вітчизняного та світового мистецтва: портрет, пейзаж, натюрморт, побутовий. Виявляє інтерес до різних видів візуального мистецтва: декоративно-прикладного, живопису, графіки, скульптури, архітектури, дизайну. Фантазує, експериментує, змішуючи кольори, вигадує оригінальну композицію, змінюючи і створюючи нові форми». З даного переліку чітко видно інтеграцію завдань з мистецтва, розвитку мовлення, мислення, уяви. Педагоги дошкільних закладів зіткнулися з проблемою як організувати навчальний процес, щоб старші дошкільники ознайомились зі значним переліком репродукцій запропонованих програмою, які методи і прийоми стануть найефективнішими.